RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Andra Kammaren. N:o 4.

Måndagen den 31 januari.

Kl. $^1/_2$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades de i kammarens sammanträden den 22 och den 24 dennes förda protokoll.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *L. Annerstedt* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda propositioner till Riksdagen:

med förslag till lag angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken, till lag angående ändrad lydelse af 19 kap, 4 § ärfdabalken, till lag angående ändrad lydelse af 1 kap. 8 § handelsbalken, till lag angående ändrad lydelse af 70 § utsökningslagen, till lag angående ändrad lydelse 5 § konkurslagen, till lag om boskilnad, till lag angående ändring i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862, till lag om bodelning vid äktenskapsskilnad, så ock om frånskild hustrus ansvarighet för gäld i boet, samt till lag om ändrad lydelse af 39 och 40 §§ i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875,

med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863,

med förslag till lag innefattande vissa bestämmelser om styrkande af hinderslöshet till äktenskap,

med förslag till lag om ändrad lydelse af § 18 i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873,

med förslag till lag om ändrad lydelse af § 30 i lagen angående tillsättning af presterliga tjenster den 26 oktober 1883,

med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884,

om tillgodogörande af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva,

angående ändrad lydelse af § 24 i förordningen om kyrkostämma m. m.,

med förslag till förordning angående skyddskoppympningen i riket,

angående försäljning och disposition af vissa delar af Åsele sockens kyrkplats,

angående upplåtelse af jord från kyrkoherdebostället i Anundsjö församling, och

Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från inegorna till Sandviks f. d. säteri i Sandviks församling af Jönköpings län.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Föredrogos, hvar efter annan, de på kammarens bord hvilande motioner, och hänvisades:

herr *J. Hjelmérus'* motion, n:o 123, till bevillningsutskottet;

herr *Back Per Erssons* motion, n:o 124, till lagutskottet;

herr *K. Almqvists* motion, n:o 125, till bevillningsutskottet;

herr *J. G. Hazéns* motion, n:o 126, till bevillningsutskottet:

herr *S. Arnoldssons* motion, n:o 127, till tillfälligt utskott.

Vid föredragning dernäst af herr *Holmlins* motion, n:o 128, om höjd aflöning åt justitieombudsmannen och justitiekanslern m. m., begärdes ordet af motionären

Herr Holmlin, hvilken yttrade: Jag skall be att få återtaga det sista yrkandet i min motion, enär detsamma icke tillhör statsutskottet, och särskildt derför, att samma ärende förekommer i annan vid denna riksdag väckt motion.

Den sålunda ändrade motionen remitterades till statsutskottet.

Vidare hänvisades:

herr *M. Anderssons* i Löfhult motion, n:o 129, till lagutskottet;

herrar *P. Andreassons* och *E. Nilssons* i Kattleberg motion, n:o 130, till bankoutskottet;

herr *P. Andreassons m. fl.* motion, n:o 131, till statsutskottet;

herr *P. Waldenströms* motion, n:o 132, till tillfälligt utskott;

herr *K. S. Husbergs* motion, n:o 133, till statsutskottet;

herr *A. H. Göthbergs* motion, n:o 134, till bevillningsutskottet;

herr *D. Holmgrens* i Varnhem motioner, n:is 135 och 136, till lagutskottet;

herr *H. F. A. E. Pantzarhielms* motion, n:o 137, till statsutskottet;

herr *A. W. Styrlanders* motion, n:o 138, till tillfälligt utskott;

herr *L. Erikssons* i Bäck motioner, n:is 139 och 140, till bevillningsutskottet;

herr *A. G. Anderssons* i Himmelsby motion, n:o 141, till lagutskottet;

herr *A. Hedins* motioner, n:is 142 och 143, till statsutskottet;

herr *S. J. Boëthius*, motioner, n:is 144 och 145, till lagutskottet;

herr *Elis Nilsons* motion, n:o 146, till statsutskottet;

herr *F. Bergs* motion, n:o 147, till lagutskottet;

herr *L. J. Janssons* i Djursätra motion, n:o 148, till tillfälligt utskott;

herr *C. Gethes* motion, n:o 149, till bevillningsutskottet;

herr *A. Norrmans* motioner, n:o 150 till lagutskottet och n:o 151 till statsutskottet;

herr *D. Bergströms m. fl.* motion, n:o 152, till statsutskottet;

herr *D. Bergströms* motion, n:o 153, till statsutskottet;

herr *Ernst Carlsons* motion, n:o 154, till konstitutionsutskottet;

herr *Hj. Brantings* motion, n:o 155, till lagutskottet;

herr *A. V. Ljungmans* motion, n:o 156, till statsutskottet;

herr *E. G. H. Åkerlunds* motioner, n:o 157, till lagutskottet och n:o 158 till statsutskottet;

herrar *L. Dahlstedts* och *G. Kronlunds* motion, n:o 159, till lagutskottet;

herr *L. Dahlstedts* motioner, n:is 160 och 161, till statsutskottet;

herrar *N. Nilssons* i Skärhus och *M. Svenssons* i Olseröd motion, n:o 162, till statsutskottet;

herr *S. O. Nylanders* motion, n:o 163, till tillfälligt utskott;

herr *J. Eliassons m. fl.* motion, n:o 164, till statsutskottet;

herrar *A. Wiklunds* och *G Kronlunds* motion, n:o 165, till lagutskottet;

herr *A. Wiklunds* motion, n:o 166, till tillfälligt utskott.

I fråga om herr *A. F. Broströms* härefter föredragna motion, n:o 167, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående rätt för pensionerade tjenstemän och betjente vid statens jernvägar till fribiljetter för resa å statens jernvägar, hemstälde herr talmannen, att densamma måtte remitteras till tillfälligt utskott.

Ordet begärdes emellertid af

Herr A. Hedin, som yttrade: Jag kan icke tro annat, än att det riktiga vore att hänvisa motionen till statsutskottet, då det deri uppenbarligen är fråga om ett tillägg till lönebestämmelser eller, om man så vill, till pensionsbestämmelser. För min del framställer jag den anhållan, att kammaren behagade hänvisa motionen till statsutskottet.

Vidare anfördes icke.

Med bifall till den af herr Hedin gjorda hemställan och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, beslöt kammaren öfverlemna den ifrågavarande motionen till behandling af statsutskottet.

Af återstående motioner remitterades:

herr *K. A. Staafs* motioner, n:is 168 och 169, till lagutskottet;

herr *C. J. Jakobsons* motion, n:o 170, till lagutskottet;

herrar *L. P. Mallmins* och *O. W. Redelius'* motion, n:o 171, till bevillningsutskottet;

herr *S. J. Kardells* motion, n:o 172, till lagutskottet;

herr *N. Jönssons* i Gammalstorp motioner, n:is 173 och 174, till bevillningsutskottet;

herr *M. G. Bruzelius'* motion, n:o 175, till statsutskottet;

herr *G. Janssons* i Krakerud *m. fl.* motion, n:o 176, till bevillningsutskottet;

herr *John Olssons* motion, n:o 177, till statsutskottet;

herr *J. Nilssons* i Sorröd motion, n:o 178, till tillfälligt utskott;

herr *P. Pehrssons* i Åkarp motion, n:o 179, till lagutskottet;

herr *J. Anderssons* i Öhrstorp motioner, n:o 180 till statsutskottet och n:o 181 till bevillningsutskottet;

herr *J. Bromées* motion, n:o 182, till lagutskottet;

herr *J. Johansons* i Valared motion, n:o 183, till lagutskottet;

herr *O. Eklunds* i Stockholm motioner, n:o 184 till bevillningsutskottet och n:o 185 till statsutskottet;

herr *C. F. Peterssons* i Dänningelanda motion, n:o 186, till statsutskottet;

herr *E. V. Sahlins* motioner, n:o 187 till lagutskottet och n:o 188 till tillfälligt utskott;

herr *O. Ericksons* i Bjersby motion, n:o 189, till bevillningsutskottet;

herr *A. Olssons* i Mårdäng motion, n:o 190, till bevillningsutskottet;

herrar *P. Pehrsons* i Törneryd och *C. Perssons* i Stallerhult motion, n:o 191, till statsutskottet;

herr *A. Peterssons* i Påboda motion, n:o 192, till statsutskottet; samt

herr *L. Erikssons* i Bäck motion, n:o 193, till bevillningsutskottet.

§ 4.

På derom af herr talmannen gjord hemställan beslöt kammaren att för behandling af de motioner, som blifvit hänvisade till tillfälligt utskott, tillsätta fyra tillfälliga utskott, hvartdera bestående af nio ledamöter, med fem suppleanter, äfvensom att onsdagen den 2 nästkommande februari företaga val af ledamöter och suppleanter i nämnda utskott.

Herr talmannen tillkännagaf härefter, att han låtit uppgöra förslag till fördelning och gruppering mellan de tillfälliga utskotten af ifrågavarande motioner, varande detta förslag, som nu upplästes, så lydande:

Förslag till fördelning af de 19 inom Andra Kammaren väckta motioner, hvilka blifvit hänvisade till behandling af ett tillfälligt utskott.

Till behandling af ett tillfälligt utskott (n:o 1) torde få öfverlemnas motioner af:

herr *E. H. Sjövall,* n:o 3, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående undervisning i välskrifning vid de allmänna läroverken;

herr *C. Johansson* i Aflösa, n:o 8, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående statens öfvertagande af utbildning utaf lärare vid småskolor m. m.; och

herr *E. V. Sahlin*, n:o 188, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående inrättande af ett sex-klassigt praktiskt försökslärоverk i Stockholm.

Till ett annat tillfälligt utskott (n:o 2) torde få hänvisas motioner af:

herr *J. Byström*, n:o 54, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af § 12 mom. 1 i förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.;

herr *O. L. M. Schenström*, n:o 66, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring af § 12 mom. 1 i nämnda förordning;

herr *C. A. Carlsson* i Hede, n:o 97, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring af gällande bestämmelser i fråga om försäljning af maltdrycker å tillverkningsställe;

herr *A. W. Styrlander*, n:o 138, om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande omarbetning af förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.; samt

herr *A. Wiklund*, n:o 166, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring af § 12 mom. 1 och § 22 mom. 1 af förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.

Till ett tredje tillfälligt utskott (n:o 3) torde få öfverlemnas motioner af:

herr *A. T. Pettersson* i Österhaninge, n:o 21, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om upphäfvande af mom. 7 i kongl. brefvet den 17 oktober 1778 m. m.;

herr *J. Nilsson* i Sorröd, n:o 42, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förbud mot försäljning eller spridning af i lungsot afliden persons tillhörigheter, innan desinfektion deraf verkstälts;

herr *P. G. Petersson* i Fräntorp, n:o 58, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af förordningen angående expeditionslösen;

herr *E. L. M. Hedin* i Torp, n:o 78, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om tillägg till 16 § af förordningen angående kyrkoböckers förande den 6 augusti 1894;

herr *K. E Holmgren* i Hillebola, n:o 104, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i föreskrifterna angående förekommande af smittosamma husdjurssjukdomars införande i riket;

herr *P. P. Waldenström*, n:o 132, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om införande i dopbok af anteckningar angående faddrar; och

herr *L. J. Jansson* i Djursätra, n:o 148, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i förordningen angående expeditionslösen.

Slutligen torde till ett fjerde tillfälligt utskott (n:o 4) få öfverlemnas motioner af:

herr *J. W. Bengtsson* i Häradsköp, n:o 101, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring af instruktionen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen;

herr *S. Arnoldsson,* n:o 127, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärder för hästafvelns befrämjande;

herr *S. O. Nylander,* n:o 163, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utredning i fråga om landets mera betydande vattenfall m. m.; och

herr *J. Nilsson* i Sorröd, n:o 178, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förslag till allmän pensionering.

Det sålunda uppgjorda förslaget blef af kammaren godkändt.

§ 5.

Under åberopande af i sådant afseende mellan herrar talmän träffad öfverenskommelse, hemstälde herr talmannen, det kammaren ville besluta att nästa lördag den 5 nästkommande februari företaga val af *dels* sex revisorer jemte tre revisorssuppleanter, för granskning af statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning och *dels* två revisorer och två revisorssuppleanter för hvart och ett af riksbankens afdelningskontor i orterna.

Denna herr talmannens hemställan bifölls.

§ 6.

För motions afgifvande hade sig anmält herr *P. Waldenström,* hvilken nu aflemnade en motion om ändring af § 46 af instruktionen för medicinalstyrelsen den 2 november 1877.

Denna motion, hvilken erhöll ordningsnummern 194, begärdes på bordet och bordlades.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *E. G. H. Åkerlund* under 8 dagar fr. o. m. den 1 inst. febr.;
herr *N. Jönsson* i Gammalstorp 9 » » » 1 » »
och herr *J. Hjelmérus* 4 » » » 2 » »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,21 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Onsdagen den 2 februari.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 26 nästförflutna januari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren ankomna protokoll:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet den 31 januari 1898.

Landtbrukaren *Adolf Johansson* i Möllstorp hade aflemnat fullmagt, utvisande att han vid riksdagsmannaval, som den 16 i denna månad hållits i Ölands norra och södra Mots domsaga blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för tiden till den 1 januari 1900.

Vid den granskning af fullmagten, som härefter företogs inför statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet samt vidare af vederbörande fullmägtige i riksbanken och riksgäldskontoret, anmärktes, att i fullmagten förekomme en mindre afvikelse från det i 20 § riksdagsordningen stadgade formulär; men som denna afvikelse icke syntes vara af beskaffenhet, att derigenom meningen förändrades eller otydlighet eljest föranleddes, ansågs fullmagten böra godkännas; och skulle protokoll öfver hvad sålunda förekommit meddelas Andra Kammaren, hvarjemte fullmagten skulle till kammaren öfverlemnas för att hållas Adolf Johansson tillhanda.

In fidem
Joh. O. Ramstedt.

Jemte det protokollet lades till handlingarne, beslöt kammaren för sin del godkänna herr Johanssons behörighet att taga plats bland kammarens ledamöter; och skulle den aflemnade fullmagten genom kammarens kanslis försorg till herr Johansson återställas.

I sammanhang härmed skulle här antecknas, att herr Johansson denna dag intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Herr talmannen tillkännagaf, att herr *E. Svensson* i Karlskrona numera anländt till riksdagen och denna dag intagit sin plats bland kammarens ledamöter.

§ 4.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att riksdagmannen landshöfdingen *K. S. Husberg* till följd af sjukdom är tills vidare hindrad att lemna sin bostad, intygar

Stockholm den 31 januari 1898.

John Sjöqvist.
Med. Dokt., Leg. Läk.

§ 5.

Jemlikt derom förut fattadt beslut företogos nu val af nio ledamöter och fem suppleanter i hvartdera af de fyra tillfälliga utskott kammaren beslutat tillsätta; och utsågos dervid till:

Ledamöter i tillfälliga utskottet n:o 1:

herr	*Ernst Carlson*	med	207	röster,
»	*A. Olsson* i Mårdäng	»	207	»
»	*E. Hammarlund*	»	206	»
»	*K. Almqvist*	»	205	»
»	*A. T. Pettersson* i Österhaninge	»	205	»
»	*P. Pehrsson* i Åkarp	»	154	»
»	*J. W. Bengtsson* i Häradsköp	»	153	»
»	*P. A. J. Högstedt*	»	153	»
och »	*E. A. Lindblad*	»	152	»

Närmast i röstetal kom herr *F. Berg* med 57 röster.

Ledamöter i tillfälliga utskottet n:o 2:

herr	*H. Odencrants*	med	199	röster
»	*J. Nordin* i Hammerdal	»	198	»
»	*N. P. B. Lindgren*	»	197	»
»	*E. Andersson* i Upsala	»	191	»
»	*H. Holmlin*	»	181	»

herr	*J. A. Aulin*	med 174	röster
»	*E. Nilsson* i Kattleberg	» 155	»
»	*P. Waldenström*	» 154	»
och »	*A. G. Olsson* i Frösvi	» 150	»

Närmast i röstetal kom herr *E. Wavrinsky* med 50 röster.

Ledamöter i tillfälliga utskottet n:o 3:

herr	*O. Anderson* i Hasselbol	med 187	röster
»	*J. E. Jansson* i Taberg	» 187	»
»	*A. Olsson* i Ornakärr	» 187	»
»	*E. A. Zotterman*	» 187	»
»	*G. Kronlund*	» 185	»
»	*J. Nilsson* i Skrafvelsjö	» 150	»
»	*R. Petersson* i Skurö	» 148	»
»	*C. G. Grundell*	» 147	»
och »	*N. J. Nilsson* i Grofva	» 145	»

Närmast i röstetal kom herr *C. Wallis* med 41 röster.

Ledamöter i tillfälliga utskottet n:o 4:

herr	*J. Hjelmérus*	med 157	röster
»	*O. A. Johansson* i Dingle	» 157	»
»	*T. Zetterstrand*	» 157	»
»	*F. Berg*	» 138	»
»	*C. Gethe*	» 128	»
»	*A. Andersson* i Backgården	» 127	»
»	*C. E. Johansson* i Berga	» 127	»
»	*A. Olsson* i Tyllered	» 127	»
och »	*J. G. Hazén*	» 125	»

Närmast i röstetal kom herr *B. V. Hedgren* med 33 röster.

Suppleanter i tillfälliga utskottet n:o 1:

herr	*L. M. Kruse*	med 130	röster
»	*C. W. Hultstein*	» 129	»
»	*A. Sundblad*	» 117	»
»	*E. V. Sahlin*	» 114	»
och »	*E. Pehrsson* i Borrby	» 113	»

Närmast i röstetal kommo herrar *K. G. Karlsson* och *A. Thylander* med hvardera 20 röster.

Suppleanter i tillfälliga utskottet n:o 2.

herr	*J. E. Centerwall*	med 114	röster
»	*A. H. Göthberg*	» 114	»

herr	*C. J. Hammarström*	med 104	röster
»	*J. Nilsson* i Sorröd	» 94	»
och »	*J. A. Sandwall*	» 91	»

Närmast i röstetal kom herr *J. Byström* med 29 röster.

Suppleanter i tillfälliga utskottet n:o 3:

herr	*O. Emthén*	med 105	röster
»	*P. Andreasson*	» 84	»
»	*E. V. Bäckström*	» 83	»
»	*C. H. Björck*	» 81	»
och »	*J. E. Olsson* i Skiftinge	» 81	»

Närmast i röstetal kom herr *E. H. Sjövall* med 30 röster.

Suppleanter i tillfälliga utskottet n:o 4:

herr	*N. A. Anderson* i Lydde	med 103	röster
»	*B. V. Hedgren*	» 86	»
»	*J. M. Johansson* i Mellbyn	» 81	»
»	*A. Norrman*	» 78	»
och »	*A. Petersson* i Påboda	» 70	»

Närmast i röstetal kom herr *F. W. H. Pegelow* med 33 röster.

Ordningen mellan de ledamöter, hvilka till suppleantplatser erhållit lika antal röster, bestämdes, sådan den finnes här ofvan angifven, genom lottning.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästförestående § omförmälda val.

§ 7.

Vid föredragning för remiss af Kongl. Maj:ts proposition, med förslag till lag angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken, till lag angående ändrad lydelse af 19 kap. 4 § ärfdabalken, till lag angående ändrad lydelse af 1 kap. 8 § handelsbalken, till lag angående ändrad lydelse af 70 § utsökningslagen, till lag angående ändrad lydelse af 5 § konkurslagen, till lag om boskilnad, till lag angående ändring i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862, till lag om bodelning vid äktenskapsskilnad, så ock om frånskild hustrus ansvarighet för gäld i boet, samt till lag om ändrad lydelse af 39 och 40 §§ i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875, begärdes ordet af

Herr Ohlsson i Vexiö som yttrade: Då den nu föredragna kongl. propositionen innehåller icke mindre än nio särskilda lagförslag, af hvilka några äro af ganska stort omfång, och då de frågor, som i dessa lagförslag behandlas och regleras, äro af djupt ingripande betydelse för hela vår privaträtt och således väl värda att blifva föremål för ej mindre en grundlig förberedande behandling inom utskott än ett allsidigt öfvervägande i kamrarne, samt lagutskottet, med allt det arbete, som redan förut hvilar på detsamma, svårligen, för att icke säga omöjligen, kan hinna att egna tillbörlig tid åt detta dryga granskningsarbete, tillåter jag mig väcka förslag derom, att *kammaren för sin del måtte besluta, att denna kongl. proposition må öfverlemnas till behandling af ett särskildt utskott, bestående af fem ledamöter från hvardera kammaren, samt att Andra Kammaren derjemte vill besluta att utse suppleanter i utskottet till lika antal som ledamöterna.*

Emellertid har jag naturligtvis ingenting emot, att kammaren nu beslutar att remittera propositionen till lagutskottet.

Den af herr Ohlsson sålunda gjorda framställning begärdes på bordet och bordlades; hvaremellertid den kongl. propositionen hänvisades till lagutskottet, dock med förbehåll, att, derest ett särskildt utskott komme att för ärendets behandling tillsättas, propositionen skulle till nämnda utskott öfverlemnas.

Till lagutskottet hänvisades vidare Kongl. Maj:ts propositioner:

med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863, och

med förslag till lag innefattande vissa bestämmelser om styrkande af hinderslöshet till äktenskap.

Efter föredragning dernäst af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af § 18 i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873, anförde:

Herr Waldenström: Jag kan icke underlåta att anhålla om kammarens och herr talmannens tillåtelse att beledsaga denna kongl. proposition med några ord på dess färd till lagutskottet, en färd, som jag hoppas skall blifva dess likfärd.

Jag beklagar tillkomsten af den riksdagsskrifvelse af år 1892, som föranledt denna proposition, men ännu mer beklagar jag, att Kongl. Maj:t gifvit gehör åt densamma utan att anställa den utredning, som varit nödvändig, innan något beslut fattades om saken, en utredning, som för resten varit lätt att verkställa och som icke heller skulle hafva kostat några penningar.

Riksdagen begärde i sin skrifvelse år 1892 *en* sak, nemligen ändring i § 6 af dissenterlagen, men Kongl. Maj:t föreslår nu *någonting helt annat*, nemligen ändring af § 18 — något, som Riksdagen aldrig tänkt eller begärt,

Kongl. Maj:t föreslår i propositionen först och främst, att om främmande församlings prest »underlåter att iakttaga, hvad honom enligt denna förordning åligger, eller gör han, i afseende på honom åliggande anteckningar i kyrkobok angående borgerliga förhållanden eller meddelande af embetsbevis derom, sig skyldig till fel eller försummelse, som kan medföra kränkning af allmän eller enskild rätt, så skall han dömas till böter från och med fem till och med ett tusen riksdaler eller fängelse i högst sex månader».

I den obestämda form, som detta förslag nu företer, kunde man tro, att det icke innehölle någonting farligt; men ser man på statsrådsprotokollet och hvad der finnes anfördt angående de förhållanden, som gifvit anledning till detsamma, så kommer saken att te sig på annat sätt. Det har sin anledning i en historia, som förekommit inom katolska församlingen här i Stockholm, en historia, som blott i förbigående blifvit antydd i statsrådsprotokollet, men som jag har låtit mig angeläget vara att taga närmare reda på.

Saken var den, att en medlem af katolska församlingen härstädes ville gifta sig med en luthersk qvinna, som var skild från sin förre man, hvilken ännu lefde. Enligt den katolska läran får ett sådant äktenskap icke ega rum, och på denna grund förklarade den katolske pastorn, att han icke kunde gifva mannen bevis, att att han vore ledig att ingå äktenskap med denna qvinna. Efter åtskilligt gräl, om jag så får uttrycka mig, emellan mannen och pastorn förklarade den förre, att han skulle gå ut ur katolska kyrkan. »Ja, sade presten, dörren står öppen, och ni eger er fulla frihet». Emellertid ville mannen icke göra det, utan vände sig till en advokat här i staden, som gick upp till pastorsexpeditionen för att vänligen förmana pastorn att till undvikande af obehag utfärda det begärda betyget. Men pastorn förklarade fortfarande, att det gjorde han icke. När mannen vidare påstod, att han ville stå qvar i katolska kyrkan, men att han nog ändå skulle ega medel att tvinga pastorn att utfärda beviset, så tog den katolske biskopen sitt parti och uteslöt honom ur församlingen. En tid derefter kom advokaten tillbaka till pastorn och ville hafva hinderlöshetsbetyget, men pastorn svarade: »Han är utesluten ur den katolska kyrkan, och jag har icke rätt, ja, jag är till och med utryckligt i lag förbjuden att taga befattning med andra personer än sådana, som tillhöra denna församling». — »Till hvilket religionssamfund hör han då?» frågade advokaten. — »Antagligen till den lutherska kyrkan», svarade presten, »men till vår församling hör han icke, ty från oss är han, som sagdt, utesluten.»

Hvad kunde man i ett sådant fall göra åt presten? Och nu skulle på grundvalen häraf byggas ett sådant lagförslag som detta,

med ansvarsbestämmelser af ända till sex månaders fängelse! Saken ställer sig helt annorlunda i ett land, der den katolska kyrkan är statskyrka. I vårt land, der hon är en frikyrka, eger staten icke medel att tvinga en katolsk prest att viga någon menniska alls.

Den katolska kyrkan är erkänd i vårt land såsom ett tillåtet religionssamfund. Hon måste således ega rätt att vid sina embetsförrättningar handla i öfverensstämmelse med sin lära, lika väl som hvarje annat af staten erkändt religionssamfund. Ty då ett främmande religionssamfund erkännes af staten, så sker det på den grund, att dess bekännelse inlemnas till vederbörande. Om man nu skulle erkänna ett sådant religionssamfund och sedan vägra dess tjenstemän att handla i öfverensstämmelse med dess lära, så skulle man ju med den ena handen taga tillbaka, hvad man gifvit med den andra.

I den motion, som föranledt Riksdagens skrifvelse, och vid den diskussion, som i anledning deraf följde, framhölls, att den katolska kyrkans tillvaro i landet är farlig och ännu mer dess utbredning, derför att den katolske presten sätter lydnaden för påfven öfver lydnaden för den borgerliga öfverheten i det land, der han lefver. Detta är något, som man äfven annars mycket ofta får höra. Men det är, i den mening det säges, lika osant, som det är vanligt, att det upprepas. Det är sant så till vida, att den katolske presten i alla religiösa saker lyder sin kyrkas bekännelse mer än den borgerliga öfverheten. Men detta är något, som icke är egendomligt för den katolska kyrkan. Allt ifrån den dag, då apostlarne inför rådet i Jerusalem förklarade: »Man måste mer lyda Gud än menniskor», har det varit utmärkande för hela den kristna kyrkan i alla tider. Det var för den grundsatsen, som Paulus lade sitt hufvud ned på stupstocken, och Petrus gick till korset; det var för den grundsatsen, som millioner martyrer offrade sina lif. Det var denna grundsats, som gjorde Luther till den troshjelte, som den lutherska kyrkan i honom dyrkar. Det har också varit på denna grundsats, som man i vårt land och andra länder tillkämpat sig den religiösa frihet, som vi för närvarande ega. Det är ej mycket mer än femtio år, sedan man i Dalarne dömde en bonde till 100 riksdalers böter för oloflig konventikel för det, att han på en söndagsförmiddag i sitt hem läst trosbekännelsen, Fader vår och Luthers predikan för sitt husfolk och sina grannar; och emedan det skett på söndag, så blef han dessutom dömd till 5 riksdalers böter för sabbatsbrott. Men då han ej kunde betala, fick han aftjena allt med 28 dygns fängelse vid vatten och bröd.

Hvad är det, som gjort, att sådana lagar blifvit kastade i papperskorgen, för att ej säga på sophögen, hvad, om icke det, att det funnits ett parti i vårt land, som vägrat att lyda denna lag under förklaring, att man i andliga ting måste mer lyda Gud än menniskor? Men i det borgerliga predikar den katolska kyrkan lydnad för öfverheten lika väl som den lutherska. För resten tror jag icke

att man skall kunna visa, att den katolska kyrkan i vårt land på nyliga dagar gjort sig skyldig till något sådant öfvergrepp, som t. ex. de 1700 i dessa dagar göra.

Riksdagen begärde år 1892 en ändring i § 6 i dissenterlagen. Denna paragraf bestämmer, att då två kontrahenter, som ingå äktenskap, äro af skilda trosbekännelser, så att den ena tillhör den lutherska och den andra en främmande trosbekännelse, så skola de eventuella barnen uppfostras i den lutherska läran, för så vidt icke makarne före äktenskapet ingått öfverenskommelse, att de skola uppfostras i den makens lära, som tillhör det främmande trossamfundet. Denna öfverenskommelse måste, för att vara giltig, vara skriftligen affatad samt uppvisas för vigselförrättaren. Nu hade Riksdagen låtit inbilla sig, att katolska prester använde detta stadgande såsom medel att utöfva samvetstvång mot den lutherska maken. Med anledning deraf begärde den af Kongl. Maj:t förslag till en sådan lagändring, att prest af hvilken trosbekännelse som helst förbjödes att före eller efter det personer, tillhörande olika trossamfund, med hvarandra ingått äktenskap, fordra eller ens mottaga förbindelse att låta uppfostra barnen i viss troslära. Men af detta förekommer icke ett ord i det kongl. förslaget, och det på skäl, hvarom statsrådsprotokollet upplyser. I stället föreslår Kongl. Maj:t en ändring i § 18, som Riksdagen aldrig begärt. Det är märkvärdigt, att Kongl. Maj:t motiverat en sådan proposition med Riksdagens skrifvelse af år 1892, som ju begärde något helt annat.

Både den lutherska och den katolska kyrkan afråda från blandade äktenskap och det, märkligt nog, af samma skäl på båda sidor: ett sådant äktenskap kan ej bli lyckligt, om makarne hafva allvar med sin tro; den rättroendes tro är alltid i fara att rubbas genom den andras vantro; makarnes olika tro medför alltid svårigheter med afseende på barnens uppfostran. Då emellertid sådana äktenskap icke kunna undvikas, efter som kärleken fasligt litet frågar efter bekännelseskrifter, så måste man fastställa några bestämmelser angående barnens uppfostran. I andra länder har man i den saken bestämt än si och än så. I Ryssland måste hvarje barn, som födes i ett äktenskap, der ena maken är ortodox, uppfostras i den ortodoxa läran. I andra länder skola barnen följa faderns religion; i andra åter skola gossarne följa faderns och flickorna moderns religion o. s. v. För vårt land gälla härvidlag de bestämmelser, som jag redan anfört ur § 6 af dissenterlagen.

Nu heter det vidare i det kongl. förslaget, att, »söker sådan prest, der vigsel af honom förrättas, nödga eller locka make att med andra maken träffa aftal om deras barns uppfostran i främmande troslära», så kan han straffas med fängelse i högst sex månader eller med böter af högst 1,000 riksdaler. Herrarne torde finna, att det är bra sväfvande det der uttrycket: »nödga eller locka». Det gifves ett »nödgande» och »lockande», som är fullkomligt moraliskt; det gifves ock ett »nödgande» och »lockande», som är

otillbörligt. När Frälsaren skickade ut sina tjenare för att bjuda till det himmelska bröllopet, sade han: »*nödgen* dem att komma härin». Ett af justitieråden har derför också föreslagit, att orden skulle lyda så: »Söker någon prestman, tillhörande främmande troslära, *genom löften eller förespeglingar om timliga fördelar eller genom andra otillbörliga medel* förmå make» etc. Men hans förslag har icke vunnit gehör hos flertalet i högsta domstolen, ej heller hos Kongl. Maj:t. Således står der endast »nödgar eller lockar», det må nu ske på det ena eller det andra sättet, genom tillbörliga eller otillbörliga medel.

Emellertid har det kongl. förslaget äfven i denna punkt sin särskilda grund. Man har nemligen ännu icke kunnat visa, att de katolska presterna gjort sig skyldiga till något otillbörligt här vid lag.

Ehuru propositionen är skrifven direkt mot den katolska kyrkan, är dess formulering dock så omfattande, att den efter ordalagen gäller *alla* i Sveriges rike erkända främmande religiösa samfund. Om nu en prest af sådant samfund »nödgar» någon på *otillbörligt* sätt, då kan man ju icke hafva något emot, att han straffas. Men använder han andra, fullt rättfärdiga medel, t. ex. öfvertalningens och öfverbevisningens medel, hvem skall då kunna säga, att han handlar straffvärdt? Hvarför verka lutherska missionärer i katolska länder, om ej för att öfvertala katoliker att blifva lutheraner? Och hvarför får då icke en katolsk prest i vårt land gå till väga på samma sätt? Det samma gäller alla, af hvilken trosbekännelse de vara må, baptister, metodister, adventister, svedenborgare o. s. v. Man har, som sagdt, icke heller kunnat visa, att den katolska kyrkan i vårt land begagnat något otillbörligt eller orättfärdigt medel för att locka menniskor öfver till sig. Visserligen *säges* detta såsom ett axiom i statsrådsprotokollet, men någon utredning derom förekommer alls icke. Icke heller har justitieombudsmannen anfört något sådant, ty det, som af honom anmälts, är af helt annan art.

Jag påminner åter om innehållet i § 6 af dissenterlagen. Nu är det en luthersk man och en katolsk qvinna, som vilja ingå äktenskap med hvarandra. De öfverenskomma om de blifvande barnens uppfostran, de uppsätta denna öfverenskommelse skriftligen samt vända sig till en katolsk prest och anhålla om vigsel. Då frågar han: »Hafven I träffat någon öfverenskommelse om barnens uppfostran?» — »Ja, svara de, här i detta papper står, att de skola uppfostras i den katolska läran». Alltså åtager sig presten att viga dem. Men om papperet innehåller en öfverenskommelse, att barnen skola uppfostras i den lutherska läran, eller om ingen öfverenskommelse är träffad, i hvilket fall *lagen* säger, att de skola uppfostras i den lutherska bekännelsen, så förklarar den katolske presten: »Då kan jag icke viga er; I fån gå till den lutherske presten eller magistraten eller kronofogden för att få edert äktenskap bekräftadt genom någon af dem». Kan någon menniska rimligen säga, att han derigenom begått ett fel, hvarför han bör straffas med fän-

gelse i 6 månader eller 1,000 kr. i böter? Kan man väl tvinga någon katolsk prest att viga något enda par alls? Det skulle svenska staten kunna göra, om den katolska kyrkan vore *statskyrka* hos oss, men det är hon ju icke.

Detta, som jag nu framstält, detta och ingenting annat är hvad som händt, händer och kommer att hända utan afseende på hvad svenska Riksdagen beslutar. Och med hvad rätt kallar man det att öfva samvetstvång? Låt oss taga ett annat exempel. Om en luthersk prest i ett katolskt land blefve anmodad att viga ett par, af hvilket den ene kontrahenten vore lutheran och den andre katolik, och den lutherske presten svarade: »Jag kan icke viga er, utan att öfverenskommelse är träffad, att barnen skola uppfostras i den lutherska läran; annars fån I gå till en katolsk prest för att låta viga er» — anse väl herrarne, att han deri skulle handla på något sätt straffvärdt? Kan man säga, att detta skulle vara att öfva samvetstvång mot den icke-lutherske maken, såsom det står i motiveringen till den kongl. propositionen?

Må vi icke göra vårt land till ett åtlöje för andra länder, och må vi ej tro, att det blir obekant, hvad vi här besluta! En stor del af de främmande legationerna här i Stockholm tillhöra den katolska kyrkan. Här finnas dessutom katolska prester, och då förstå herrarne, att Riksdagens beslut, om det utfaller i enlighet med Kongl. Maj:ts proposition, blir bekant öfver hela den katolska verlden. Innan herrarne taga ett sådant steg, må vi erinra oss de sex katolska qvinnor, som på 1850-talet blefvo landsförvista från Sverige och i Frankrike mottogos med processioner och vaxljus och klockringning, hvilket allt befäste franska folket i den tron, att, när allt kom omkring, Sverige dock hufvudsakligen beboddes af björnar.

Den kongl. propositionen innehåller vidare, att om prest af främmande trossamfund döper barn, som enligt gällande bestämmelser icke må i främmande troslära uppfostras, så är straffet detsamma, d. v. s. fängelse i högst sex månader eller böter. med högst 1,000 riksdaler. Detta stadgande är något högst märkvärdigt, och det skulle vara af stort intresse att höra, hvarifrån Kongl. Maj:t fått idén till detsamma.

Riksdagen har ej begärt det, ej heller kyrkomötet, utan idén har runnit upp, jag vet icke hvar. Den historia, som närmast gifvit upphof dertill, är emellertid ganska enkel. I en stad icke långt härifrån finnes en fabrik med ett femtiotal katolska arbetare. En af dessa kallade en katolsk prest från Stockholm för att döpa ett barn, som han hade med sin fästeqvinna. Presten kom dit, och när han fick reda på förhållandet, förklarade han: »Jag kan icke döpa barnet, derför att modern är lutheran, och vår kyrka tillåter mig att döpa blott sådana barn, som skola uppfostras i den katolska läran». Derpå svarade arbetaren: »Hon är min fästeqvinna; så snart hon blir frisk, skall jag gifta mig med henne». Då säger presten: »Gif mig ett skriftligt intyg derpå, äfvensom att ni erkänner

barnet vara edert. Då skall jag döpa det, men icke annars.» Han fick intyget, och så blef barnet döpt.

Emellertid blef det uppslagning emellan kontrahenterna. Barnet kom på barnhuset här i Stockholm. Nu begärdes prestbetyg för detsamma från Södertelje, och så fick man veta, att det blifvit döpt af en katolsk prest. Af sådan orsak sattes hela denna apparat i rörelse med förslag om böter intill ett tusen kronor eller fängelse intill sex månader.

Hade nu verkligen presten gjort något straffvärdt? I sammanhang härmed må nämnas, hvad som ock omtalas i statsrådsprotokollet, att det förekommit, att äfven metodistprester döpt barn, tillhörande lutherska föräldrar; och af detta kan man förstå, hvarför lagförslaget afser äfven *andra* främmande trossamfunds prester än den katolska kyrkans.

I Kongl. Maj:ts proposition till 1894 års Riksdag n:o 28 § 3 stod det: »Anlitar främmande kristen troskännare prest inom svenska kyrkan om själavård, må sådan icke förvägras». Det var en bra grundsats. Men om en medlem af svenska kyrkan anlitar prest af främmande trossamfund om själavård — det vill här säga dop — och presten medger sådan, så skall han enligt nu föreliggande förslag kunna straffas med fängelse ända till sex månader. Jag frågar, om detta är likställighet.

Hela den grund, hvarpå Kongl. Maj:ts förslag i denna del hvilar, är dessutom alldeles falsk. Justitieministern talar i statsrådsprotokollet om att ett barn, som döpes af prest, tillhörande främmande trossamfund, skulle döpas till samma samfunds lära. Detta är en villfarelse, som man väl må ursäkta herr justitieministern, men det är en villfarelse i alla fall. Lika litet som någon inom den lutherska kyrkan döpes till augsburgiska bekännelsen, lika litet döper man i metodistkyrkan till någon metodistisk bekännelse eller i den katolska kyrkan till tridentinska mötets beslut eller den romerska katekesen. Det ena som det andra samfundet döper på den apostoliska tron och dermed punkt.

Hvad justitieministern säger om att i ett sådant dop skulle ligga en maning för målsmannen att uppfostra barnet i den lära, hvartill det blifvit döpt, hvilar sålunda på alldeles origtig grund och förfaller med denna.

Vid 1893 års kyrkomöte antogs ett förslag till lag om straff för sådana, som bryta mot kyrklig ordning. Der ingick äfven förslag till lag om straff för den, som i annan ordning, än kyrkolagen medgifver, förrättade dop eller meddelade nattvarden. Men de straff, som då föreslogos, voro af rent kyrklig art. Kongl. Maj:t framlade ej detta förslag för Riksdagen, men kommer nu i stället med ett förslag om böter och fängelse såsom straff för kyrkliga förseelser — något, som hvarken kyrkomöte eller Riksdag satt i fråga. Ja, kyrkomötet hade ännu då icke ens upptäckt, att det var någon förseelse,

att t. ex. en metodistpastor på begäran döpt ett barn af lutherska föräldrar.

Herrarne torde häraf finna, hvad klockan är slagen. Och dock är detta blott en ringa inledning till hvad som härefter skulle följa. Ty får man in i svenska lagen ett sådant straff för en metodistpastor, som döper barn af lutherska föräldrar, att han skall böta ett tusen kronor eller kastas i fängelse ända till sex månader, så följer naturligtvis, att man skall påyrka samma straff för den lekman inom svenska kyrkan, som understår sig att i annan ordning, än kyrkolagen medgifver, förrätta dop.

Det är nog dit, man vill komma. Se på lifvet hos de 1,700 och dem, som nu hålla på att komma efter dem. De säga, att sedan Johan den tredjes och Sigismunds dagar den svenska kyrkan icke varit i en allvarsammare situation än den närvarande. Ja, jag ger dem rätt så till vida, som jag är färdig påstå, att sedan Johan den tredjes tid den religiösa friheten i vårt land icke varit utsatt för ett så våldsamt anlopp som för närvarande.

Men har man en gång fått böter och fängelsestraff för den, som döper utan att vara prest i svenska kyrkan, så kommer man helt naturligt att sedan stadga samma straff för den lekman, som utdelar nattvarden, och så för den, som mottager nattvarden af honom. Dopet och nattvarden sattes på samma linie i det kongl. förslag, som framlades för 1893 års kyrkomöte, äfvensom i det beslut, som kyrkomötet då fattade. Men från nattvarden kommer man naturligtvis sedan till ordets predikan, och så äro vi inne på konventikelplakatet. Konseqvensens magt är oemotståndlig.

Herrarne veta, hvad kamp det kostat att tillkämpa sig den religiösa frihet, vi för närvarande hafva, och nu kommer Kongl. Maj:t och begär, att Riksdagen skall helt och hållet gifva upp den! Jag förmodar, och det är min lifliga förhoppning, att den kongl. propositionen skall vinna en lämplig behandling i lagutskottet — och sedan i Riksdagen.

Stormen mot den katolska kyrkan är för resten, det må jag öppet säga, enligt min mening mycket obefogad. Den har väckts upp af en motionär i Första Kammaren, en pastor primarius, som numera är afliden, och en mycket treflig aftonunderhållande lektor i den stad, der jag sjelf är hemma. Men den har, som jag säger, liten eller ingen grund. Den katolska kyrkan för en mycket anspråkslös tillvaro i vårt land. Dess medlemmar utgöra endast omkring två tusen personer, och af dem äro de allra flesta främlingar: tyskar, italienare, fransmän o. s. v.

Samma rätt, som vi begära, att den katolska kyrkan skall medgifva våra lutherska missionärer i katolska länder, samma rätt må vi medgifva hennes missionärer i vårt land. Vi få dock icke glömma, att vi hafva den katolska kyrkan — trots alla hennes fel — att tacka för något. Det var hon, som förde kristendomen till Sverige, det var hon, som först skapade en kultur här, och hon har inom sitt sköte i vårt

land fostrat menniskor, från hvilka ännu i denna dag genom historien strålar ut ett ljus, i jemförelse med hvilket det ljus, som glimrar på månget lutherskt biskopskors, tar sig ganska skröpligt ut.

Herr talman! Jag anhåller, att detta yttrande måtte få medfölja den kongl. propositionen till lagutskottet.

Den ifrågavarande propositionen äfvensom det i anledning af densamma nu afgifna yttrande remitterades härefter till lagutskottet.

Likaledes öfverlemnades till lagutskottet Kongl. Maj:ts propositioner:

med förslag till lag om ändrad lydelse af § 30 i lagen angående tillsättning af presterliga tjenster den 26 oktober 1883, och

med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884.

I ordningen förekom dernäst Kongl. Maj:ts proposition om tillgodogörande af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva.

I fråga härom anförde:

Herr A. Hedin: Herr talman! Den af herr talmannen nu föredragna kongl. propositionen kommer icke att blifva svensk lag. Det kommer Andra Kammaren att förhindra; och hvilka meningsskiljaktigheter än må skilja oss, minoritet och majoritet — i den saken vet jag på förhand, att vi skola stå samdrägtigt tillsammans. Visserligen svarade mig någon i går: »lita icke på detta; vi hafva nyss upplefvat, att en majoritet i Andra Kammaren varit med om att till Kongl. Maj:ts och Första Kammarens förmån afhända Riksdagen dess magt öfver riksbanken, och efter detta», tillade han, »ser jag icke, att det finnes något hinder mot hvilken afhändelse som helst af representationens grundlagsstadgade rättigheter». Dertill svarade jag: »skilnaden mellan beslutet angående riksbanken och det attentat, som nu är ifrågasatt, är så väsentlig, att en jemförelse dem emellan ej är tillåtlig, nemligen från den formella, från laglighetens synpunkt». — Beslutet om riksbanken, huru beklagligt jag och andra än finna detsamma, fattades dock i grundlagsenlig ordning, så att från den synpunkten ej något kan invändas. Deremot ifrågasätter man här, att Riksdagen skulle lemna Kongl. Maj:t ett medgifvande, hvilket Riksdagen ej eger rätt att lemna, så länge 77 § regeringsformen är oförändrad, det vill säga att Riksdagen skulle utan grundlagsändring afhända den institution här i landet, som heter svenska folkets representation, skulle afhända den en rättighet, som är hägnad af svensk grundlag. Det är innehållet i den proposition, som nu är af Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagd.

År 1893 begärde Kongl. Maj:t, att Riksdagen skulle, detta också i strid mot 77 § regeringsformen, för all framtid åt Kongl. Maj:t öfverlåta rätten att mot den afgäld och de vilkor i öfrigt, som

af Kongl. Maj:t bestämdes, upplåta apatitfyndigheter på kronojord. Det vill säga: Riksdagen skulle icke åt Kongl. Maj:t upplåta rätt att för en kort tid, för en tid, öfver hvilken den Riksdagen möjligen kunde anse sig hafva rätt att förfoga, upplåta utöfningen af Riksdagens rättigheter. Nej, den skulle för all framtid afkläda den svenska Riksdagen en rättighet, som enligt 77 § regeringsformen tillkommer densamma. Jag tillät mig då att fästa uppmärksamheten på den absoluta oförenligheten mellan denna Kongl. Maj:ts proposition och gällande grundlag. Och trots de i viss mening alldeles oförgätliga invändningarna af den dåvarande finansministern, blef en återremiss beslutad, af hvilken resultatet blef det, att Riksdagen upplät åt Kongl. Maj:t den ifrågasatta rätten till utöfning under ett år eller, såsom orden lydde, *intill nästa lagtima riksdag.* Dermed var hufvudsyftet vunnet, attentatet mot representationen, attentatet mot grundlagen afvärjdt.

Man fick sedermera anledning tro, att regeringen, efter att hafva närmare besinnat sig på saken, funnit Riksdagens beslut, om icke välbetänkt, så dock åtminstone icke egnadt att ingifva vederbörande allt för mycket misshag. Ty 1894 kom till Riksdagen en proposition i apatitfrågan från Kongl. Maj:t, föredragen och kontrasignerad af samma finansminister, som gjorde landets lycka 1893, och i den propositionen återgick Kongl. Maj:t icke till sitt förslag af år 1893, utan accepterade till alla delar hvad Riksdagen beslutit angående apatitfrågan vid 1893 års riksdag samt bad blott om förnyelse af hvad Riksdagen då beslutit. Och dessutom, i statsrådsprotokollet, som utgör motiveringen till Kongl. Maj:ts proposition till 1894 års Riksdag angående ändring af vissa paragrafer i grufvestadgan, yttrade finansministerns kollega civilministern, att 1893 års Riksdag hade i hufvudsak bifallit Kongl. Maj:ts proposition. Nå, när han tyckte — enligt min mening origtigt — att propositionen »i hufvudsak» bifallits, så kunde man icke tänka, att det skulle råda något misshag mot den formulering, som 1893 års Riksdag gifvit åt sitt beslut i apatitfrågan.

Men hvad inträffade? Det underliga inträffade, att Kongl. Maj:t till 1894 års Riksdag, såsom jag nyss nämnde, aflät förslag om ändring i vissa paragrafer af grufvestadgan — ett förslag, hvaröfver Kongl. Maj:t dock blott i nåder tillät Riksdagen att yttra sig, ehuru grufvestadgan till största delen, såsom bekant, är af ren civillags natur — samt, under förutsättning af bifall till tre af dessa paragrafer i grufvestadgan, i en annan proposition begärde, att Riksdagen skulle åt Kongl. Maj:t bevilja rätt för framtiden att upplåta kronans jordegareandel i grufvor på kronojord. Här hade nu Kongl. Maj:t alldeles glömt utaf, huru energiskt Riksdagen år 1893 försvarat grundlagens bud och representationens rätt, glömt af det, ehuru Kongl. Maj:t vid samma riksdag några dagar eller veckor senare framlade förutnämnda proposition om förnyelse af Riksdagens beslut i apatitfrågan år 1893. Det är visserligen sant, att propositionen

af år 1893 icke går igen oförändrad. Kongl. Maj:t har i 1894 års proposition om upplåtelse af jordegareandelen i grufva icke oförändradt upptagit samma ordalag, som användas i apatitpropositionen 1893. Der säges icke uttryckligen, att Riksdagen skulle *för all framtid* afhända representationen en grundlagsenlig rättighet, utan man har stuckit in ordet »tills vidare». Kongl. Maj:t begär, att Riksdagen »tills vidare» skulle åt Kongl. Maj:t lemna auktorisation att sköta denna sak. Hvad betydde då ordet »tills vidare»? Skulle det göra saken bättre? Med den underliga lagtolkning, som nu för tiden från det hållet göres gällande, kan jag icke tro det. Vi hörde i fjol, att justitieministern var kapabel att påstå, att kyrkomötesförordningen skulle utgöra en del af kyrkolagen. Det skulle icke förvåna mig, om man, derest Riksdagen mot förmodan antoge en sådan lag som den nu föreslagna, skulle proklamera den satsen, att en auktorisation tills vidare, som Riksdagen meddelat Kongl. Maj:t, icke kan af Riksdagen återkallas, med mindre — Kongl. Maj:t dertill ger sitt samtycke. Men äfven om man icke går så långt, så är det säkert, att, om Andra Kammaren skulle finna, att denna auktorisation, som Riksdagen meddelat Kongl. Maj:t, blifvit brukad på ett för landet skadligt sätt, och kammaren derför skulle vilja återtaga den, man då skulle säga, att detta beslut icke kan upphäfvas, utan att Första Kammaren fattar samma beslut som den andra. Och då blefve ju resultatet detsamma, om ordet »tills vidare» står der eller icke, det vill säga man kommer faktiskt till samma ståndpunkt som i apatitpropositionen år 1893, hvilken ståndpunkt af Riksdagen då så eftertryckligt fördömdes.

När det förslag af år 1894, som nu upprepas, förelåg till behandling, var det icke behöfligt att afvärja detta attentat, ty propositionen om rätt för Kongl. Maj:t att upplåta kronans jordegareandel förföll i och med det att sjelfva förutsättningen för densamma förföll, hvilken var Riksdagens bifall i hufvudsak till tre uppgifna paragrafer i grufvestadgan. Derför behöfde man då icke tala om detta attentat, men det är så mycket mer anledning att tala derom nu, då förslaget kommer igen. Nu är den frågan ställd till Riksdagen: skall Riksdagen i strid med grundlagen, på annat sätt än grundlagen medgifver, afhända representationen för all framtid en rätt, som denna eger? Det är den frågan, som vi nu hafva att besvara, och om svaret har jag redan uttryckt min vissa öfvertygelse, att denna kammare skall stå enhällig i sitt nej.

Uti denna proposition förekommer också någonting annat, som är förtjent att observeras, nemligen att det skulle tillkomma Kongl. Maj:t allena att bestämma den årliga afgiften och vilkoren i öfrigt äfvensom att under vissa eventualiteter låta rätten till jordegareandel å kronans sida förfalla. Detta förekom äfven i apatitpropositionen vid 1893 års riksdag. Men när jag upptog den propositionen till behandling, ville jag icke komplicera hufvudfrågan, afvärjandet af attentatet mot Riksdagens grundlagsenliga rätt för all framtid, med

den relativt underordnade frågan om Kongl. Maj:ts rätt att bestämma afgäldens belopp och öfriga vilkor, helst som, om denna auktorisation komme att gifvas Kongl. Maj:t blott för ett år, medgifvandet vore fullkomligt oskadligt, då Riksdagen hade i sina händer att hvilket ögonblick som helst taga tillbaka detta medgifvande och sjelf bestämma om afgälden och öfriga vilkor. Det var derjemte så mycket mindre nödigt att inblanda denna relativt mindre betydliga fråga i den stora hufvudsaken, som hvad då ifrågasattes, nemligen upplåtandet af apatitfyndigheter, var en sak af oändligt mycket mindre omfattning och betydelse, än hvad som nu föreslagits. Men att Riksdagen *nu* skulle i en fråga af sådan omfattning som denna medgifva Kongl. Maj:t uteslutande bestämmanderätt rörande afgälden och öfriga vilkor, dertill finner jag icke den ringaste anledning, men väl många anledningar, som tala deremot.

Herr J. H. G. Fredholm: I likhet med den siste talaren anser äfven jag, att den lösning, som Kongl. Maj:t föreslagit för att få slut på en fråga, som i så många år varit sväfvande, står i strid med § 77 regeringsformen. Det vill dock synas mig, som om frågan skulle kunna lösas på ett sätt, som icke står i strid, utan i full öfverensstämmelse med hvad grundlagen och särskildt den nämnda paragrafen i regeringsformen stadgar. Jag hyser nemligen den uppfattningen, att det mycket väl låter sig göra att i grufvestadgan införa bestämmelse icke blott om att kronans jordegareandel kan upplåtas åt grufegaren mot godtgörelse, utan ock att i fråga om storleken, sättet och formen för denna godtgörelse skall gälla just hvad som står föreskrifvet i § 77 regeringsformen, rörande förvaltningen af all statens egendom, nemligen att allt detta skall bestämmas efter *de grunder, som Riksdagen derom föreskrifver*. Om man nu helt enkelt i grufvestadgan inför den bestämmelsen, att kronans jordegareandel kan öfverlåtas åt inmutare mot godtgörelse, som bestämmes efter de grunder, Riksdagen derom föreskrifver, så har man dermed löst den mycket länge sväfvande frågan om tillgodogörandet af Norrbottens malmtillgångar, löst den på ett sätt, som står i full öfverensstämmelse med grundlagens bud, och med bibehållande tillika af möjligheten att, om och när så befinnes lämpligt, göra ändring i sättet för godtgörelsens utgörande, hvilket deremot icke skulle vara fallet, om man accepterade Kongl. Maj:ts förslag att låta Kongl. Maj:t för en tid af 30 år binda fast bestämmelserna för jordegareandelens öfverlåtande.

Jag har velat nämna detta, derför att jag skulle vilja anhålla, att lagutskottet, då det går att behandla de motioner, som i detta ärende äro inom denna kammare väckta, ville taga denna sida af saken i allvarligt betraktande, och, om det icke är tillfredsställdt med det sätt, hvarpå motionärerna sökt lösa frågan, det då må söka en utväg att genom någon annan formulering få till stånd en ändring i grufvestadgan, som, på samma gång den är mera tillfredsställande

för utskottets uppfattning, står i full öfverensstämmelse med grundlagens bud.

Herr Jansson i Taberg: Då jag för min del också anser, att lagstiftningen i ifrågavarande sak är af särdeles stor vigt icke allenast för bergshandteringen i allmänhet, utan äfven för hela landet, så anhåller jag att till protokollet få uttala den förvissningen, att lagutskottet måtte egna så väl Kongl. Maj:ts proposition som de i ämnet väckta motionerna all den utredning, som står lagutskottet till buds.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, beslöt kammaren öfverlemna den ifrågavarande propositionen jemte de i anledning af densamma nu afgifna yttranden till statsutskottet.

Till lagutskottet hänvisades ytterligare följande kongl. propositioner, nemligen:

angående ändrad lydelse af § 24 i förordningen om kyrkostämma m. m., och

Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående skyddskoppympningen i riket.

Slutligen remitterades till statsutskottet Kongl. Maj:ts propositioner:

angående försäljning och disposition af vissa delar af Åsele sockens kyrkplats,

angående upplåtelse af jord från kyrkoherdebostället i Anundsjö församling, och

angående afsöndring af jord från inegorna till Sandviks f. d. säteri i Sandviks församling af Jönköpings län.

§ 8.

Härefter föredrogs herr *P. Waldenströms* motion, n:o 194, om ändring af § 46 af instruktionen för medicinalstyrelsen den 2 november 1877; och begärdes dervid ordet af

Herr A. Hedin, som yttrade: Om denna motion vore rigtad mot den disciplinära straffrätten såsom ett utflöde af Kongl. Maj:ts märkvärdiga ekonomiska lagstiftningsenvälde, d. v. s. om den åsyftade, att disciplinära lagbestämmelser skulle stiftas af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt, då skulle motionen ega alla mina sympatier. Ja, äfven om motionen blott afsåge att uti samtliga de författningar, som dervid komma i betraktande, få den undantagsbestämmelsen upphäfd, att det disciplinära straff, som kallas varning, icke må öfverklagas, skulle jag äfven anbefalla motionen till det gynsammaste

mottagande. Men så är icke förhållandet. Motionären känner naturligtvis icke till den lagstiftning, som han här har vidrört. Han inbillar sig, att det är ett undantagsförhållande för en viss corps af tjenstemän, att dem af högre myndighet tilldelad varning icke får öfverklagas, under det att detta i sjelfva verket helt enkelt är den allmänna regeln och något, som finnes stadgadt i ett stort antal författningar för ett stort antal tjenstemän och tjenstemannacorpser. Nu är det klart, att, om Riksdagen skulle anmäla sin önskan att få upphäfdt detta undantag i en enda författning och till förmån för en enda tjenstemannacorps, Riksdagen dermed indirekt skulle uttala, att den anser förbudet böra stå qvar i alla de andra författningarne och för alla de öfriga tjenstemannacorpserna; och under sådana förhållanden torde ett bifall till motionen vara en allt för betänklig sak för att Andra Kammaren skulle vilja inlåta sig derpå.

Men härtill kommer, herr talman, äfven något annat. Om Andra Kammaren skulle för sin del besluta en sådan hemställan, som här begäres, så skulle detta alldeles ovilkorligen, hur man än vill vända på saken, komma att uttydas, som om Andra Kammaren dermed hade velat sätta sig till doms och uttala ett klander öfver medicinalstyrelsens förfarande i ett visst särskildt fall. Detta är nu en sak; men det är ej nog härmed. Det är alldeles tydligt, att man nog från många håll skulle draga försorg derom, att Andra Kammarens opinionsyttring genom att acceptera ett sådant förslag som motionärens blefve uttydd så, som om Andra Kammaren velat taga parti i ett visst brottmål, som är anhängiggjordt inför domstol.

För min del vågar jag hoppas, att Andra Kammaren hvarken i det ena eller det andra hänseendet skall följa den anvisning, som motionären gifvit, eller beträda den väg, som han velat utpeka för kammaren. Det är att önska, att icke något beslut må fattas, som — låt vara med orätt, men dock med något sken af skäl — skulle kunna uttolkas så, som om Andra Kammaren eller majoriteten af denna kammare skulle ha gifvit sitt gillande åt de skrifverier, som vilja göra gällande, att svenska myndigheter i ett brottmål, der det gäller en persons, om icke lif, så åtminstone hans frihet kanske för hela lifvet, skulle ha förnedrat sig ända derhän att göra sig till verktyg för en religiös förföljelse.

Med bifall till derom af herr talmannen gjord hemställan beslöt kammaren hänvisa motionen jemte det i anledning af densamma afgifna yttrande till kammarens tillfälliga utskott n:o 4.

§ 9.

Afgåfvos nya motioner af:

herr *C. Lindhagen,* n:o 195, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 13 kap. 4 § giftermålsbalken,

herr *P. Olsson* i Åsak, n:o 196, angående ändring af gällande bestämmelser i fråga om kungörande af tiden för såväl elektorsval som omedelbara riksdagsmannaval till Andra Kammaren, och

herr *P. Paulson,* n:o 197, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till förordning i fråga om hushållningssällskapens organisation m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes vidare följande inkomna ärenden, nemligen:

Lagutskottets utlåtande och memorial:

n:o 1, i anledning af verkställd granskning af justitieombudsmannens embetsförvaltning, och

n:o 2, i anledning af Andra Kammarens remiss af motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att fastställd uträkning öfver skatteköpeskillingen för de kronan tillhöriga hemman och lägenheter, hvilka må till skatte lösas, måtte åboerna tillställas m. m.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *A. Norrman* under 14 dagar fr. o. m. den 4 dennes
och *C. Faxe* » 12 » » 5 » .

§ 12.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,51 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.